

ΚΡΗΤΙΚΑΙ ΣΕΛΙΔΕΣ

Ἐν συνεχείᾳ τῶν ἐκ τῆς καταστροφῆς τοῦ Ἀρχαιοφυλακείου Ζακύνθου περισωθέντων ἐν ἀντιγράφῳ διαφόρων ἀνεκδότων ἐγγράφων, σχετιζομένων πρὸς τὴν Κρήτην, παρέχω καὶ τὰ κατωτέρω α.

Ἐκ τούτων, τὸ μὲν ἀφορᾷ εἰς τὴν διαθήκην τοῦ μεγάλου κρητὸς ἀγιογράφου Ἡλία ἢ Ἡλιοῦ τοῦ Μόσκου, ἐκ τῆς ὁποίας διαλευκαίνεται πλέον ὀριστικῶς, ὅτι δύο ἦσαν οἱ σύγχρονοι ἀγιογράφοι Μόσκοι, ἀμφότεροι ἐκ Κρήτης, ὁ μὲν Ἡλίας, ὁ δὲ Λέως, καίτοι ἐν πολλοῖς τῶν ἐγγράφων καὶ εἰκόνων συγχέονται τὰ ὀνόματά των. Οὕτω δικαιούται ὁ κ. Σισιλιάνος δεχόμενος ἀνθ' ἑνός, ὡς οἱ πρὸ αὐτοῦ γράψαντες, δύο ὁμωνύμους Μόσκους β.

Ἐκ τῆς αὐτῆς, ὡς ἄνω, διαθήκης δηλοῦται ὅτι ὁ πρῶτος τούτων, ὁ καὶ πρεσβύτερος, Ἡλίας, υἱὸς Ἰωάννου ἐκ Ρεθύμνου, εἶχε μόνον ἓνα ἀδελφόν, τὸν Γεώργιον καὶ ἐπισκήπτει νὰ ταφῆ μετὰ θάνατον εἰς τὴν ἐν Ζακύνθῳ ὀρεινὴν μονὴν τοῦ ἀγίου Ἰωάννου Προδρόμου εἰς Λαγκάδα, ὁ δὲ Λέως, υἱὸς καὶ οὗτος Ἰωάννου ἐκ Ρεθύμνου, εἶχε συζευχθῆ τὸ 1677 γ τὴν Αἰκατερίνην Παύλου Γρουπάρη, ἡ ὁποία, θανόντος τοῦ συζύγου της, ἔσχε εἰς β' γάμον τὸν Καλούτσην Τσιτσιλιάνον, εἰς δὲ τὴν διαθήκην της, συνταχθεῖσαν τὴν 3 Σεπτεμβρίου 1691 δ ἐπισκήπτει εἰς τὰ ἐκ τοῦ πρώτου γάμου νόμιμα τέκνα της, Μαρίαν καὶ Γεώργιον, νὰ βάνουν «...πᾶσα πάσκη καὶ λαμπρὴ μία λαμπάδα εἰς τὴν Φανερωμένην ε, στὸ μνημα τοῦ ποτὲ πατέρα τους Λέου Μόσκου...»

Περὶ τῶν ἔργων ἀμφοτέρων τῶν Μόσκων διέλαβον ἐν ἐκτάσει, πλὴν ἄλλων, ὁ ὡς ἄνω Σισιλιάνος, ὁ Δημ. Σ. Πελεκάσης καὶ ἄλλοι.

Καὶ εἰς διαφόρους ἐκάστοτε μελέτας μου στ διέλαβα καὶ ἐγὼ περὶ Μόσκων, ἐπιπροσθέτως δὲ σημειῶ ἐνταῦθα, ὅτι ἄγνωστος παραμένει εἰσέτι ὁ χρόνος τῆς ἐν Ζακύνθῳ ἀφίξεως τοῦ Ἡλιοῦ, ὡς ἐπίσης καὶ ὁ τοῦ θανάτου του, τὸν ὁποῖον φρονῶ θὰ ἔφερεν εἰς φῶς μία ἐπιμε-

α) «Κρητικά Χρονικά» τόμ. Η', (1954) σελ. 72 κ. ἑξ.

β) «Ἑλληνες Ἀγιογράφοι μετὰ τὴν Ἀλωσιν», 1935, σ. 151.

γ) Βλ. συμβ)γρ. Α. Φ ο ύ σ κ η ν, βιβλ. 36, σελ. 66 καὶ 100.

δ) Ὁμοίως Δ. Σ ο φ ι α ν ὄ ν, σελ. 18.

ε) Ναὸς καλλιτεχνικὸς ἐν Ζακ ὅπου καὶ μεγάλη σύνθεσις τοῦ τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου, ἔργον τῆς ὠρίμου ἡλικίας τοῦ Μόσκου ποιηθὲν τὸ 1681, βλ. Σ ι σ ι λ ι ἄ ν ο ν, ἔνθ' ἄνωτέρω, σελ. 145.

στ) Λ. Χ. Ζ ὶ η, «Ἀναγραφή δημοσιευμάτων 1885 - 1951. Ἀνάτυπον ἐκ τῶν «Νεοελληνικῶν», ἐν Ἀθήναις 1951. Ἀριθμ. 63, 645, 649.

λῆς ἐξέτασις τῶν κωδίκων καὶ ἐγγράφων τῆς μονῆς τοῦ ἁγίου Ἰωάννου Προδρόμου εἰς Λαγκάδα, ἐφόσον πολλὰ τούτων κατατεθειμένα παρὰ τῷ Ἀρχαιοφυλακείῳ ἐκάρησαν κατὰ τὴν πυρκαϊάν τοῦ 1953.

Ἐκ διαφόρων ἄλλων ἐγγράφων, σχετικῶν πρὸς τὸν Ἡλίαν Μόσκον, ἀντίγραφα τῶν ὁποίων δυστυχῶς δὲν ἐπρόφθασα νὰ λάβω ἐκ τῶν σχετικῶν τοῦ Ἀρχ)κειοῦ πηγῶν, ἐκτὸς σημειώσεων μόνον, γίνεται γνωστόν, ὅτι ὁ Μ. τὴν 17 ἁπριλίου 1660 δίδει μίαν βάρκαν του εἰς τὸν Πέτρον Βουνήν, — ὅτι τὴν 6 μαΐου 1661, προτιθέμενος νὰ μεταβῆ εἰς Βενετίαν, κατέστησεν ἐπίτροπόν του ἐν Ζακύνθῳ τὸν Παν. Σωφρόνιον Καλονᾶν, — ὅτι τὴν 8 ἰανουαρίου 1662 ναυλώνει μετ' ἄλλων ἐν πλοῖον, — ὅτι τὴν 20 μαρτίου 1662 συμφωνεῖ μετὰ τοῦ ξυλουργοῦ Γιάννη Κονόμου νὰ τοῦ κατασκευάσῃ ἐν καΐκι, — ὅτι τὸ αὐτὸ ἔτος 1662 συμφωνεῖ μετὰ τοῦ Γιακουμῆ Βερούση νὰ γράψῃ πρὸς τὸν ἐν Βενετία ἀνταποκριτὴν του Βερνάρδον Μόρον νὰ στείλῃ εἰς τὸν αὐτὸν Βερούσην βυτοποιδὸν στεφάνια διὰ βουτσία ἀξίας ἕως 100 ρεαλίων, — ὅτι τὴν 27 ἁπριλίου 1663 κατέστησεν ἐπίτροπόν του ἐν Κερκύρᾳ τὸν Θεόδωρον Καραβέλαν, — ὅτι τὸ 1666 μαρτίου 18 ἐνοικιάζει εἰς τὸν Γ. Ρουσίαν μίαν οἰκίαν του καὶ ὅτι — τὴν 27 ὀκτωβρίου 1667 κατέστησεν ἐπίτροπόν του ἐν Βενετία τὸν Μητροπολίτην Μ. Χορτάτζην ζ.

I

Διαθήκη Ἡλίου Μόσκου

Ἐν Χριστοῦ ὀνόματι ἀμήν, ἔτη ἀπὸ τῆς αὐτοῦ γεννήσεως 1666 μηνὸς ὀκτωβρίου 12, ἡμέρα παρασκευῆ εἰς τὸν αἰγιαλὸν τῆς πόλεως Ζακύνθου εἰς τὴν σκοντράδα¹ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ θεολόγου εἰς τὸν οἶκον ὅμπερ κατοικεῖ τὴν σήμερον ὁ sr ἡλίας μόσκος τοῦ ποτὲ sr τζου-άνε ἀπὸ τὸ ρέθυμνος μὰ εἰς τὸ παρὸν κατοικούμενος εἰς τὴν παροῦσαν πόλιν ἔγινε ἀνάκραξις εἰσὲ ἐμὲ τὸν νοτάριον καὶ εἰς τοὺς παρόντας ὑπογεγραμμένους τιμίους μάρτυρας παρακαλεστοὶ ἀπὸ τὸν ἄνωθεν sr μόσκο διὰ νὰ ποιήσῃ τὴν παροῦσάν του σκεικὴ διαθήκην καὶ ὑστερικὴν διόρθωσιν, εὐρισκόμενος ἄρρωστος χάριτις χριστοῦ ἔχοντας τὸν νοῦν καὶ τὰς φρένας ὑγιεῖς. ἐρωτήθη ἂν ἀφίγη εἰσὲ σκλάβους καὶ εἰς ὀσπιτάλη καὶ εἶπεν, ἀφήνω ὡς κάτωθεν: ἔτι λέγει, ἂν καλέσῃ κύριος ὁ θεὸς τὴν ταπεινὴν μου ψυχὴν, θέλω τὸ πῆλινόν μου σῶμα νὰ τὸ κηδέψουν εἰς τὸ μοναστήριον² τοῦ τιμίου προδρόμου εἰς τὴν λαγκάδα εἰς τὸ Καταστάρι, εἰς τὸν ὁποῖον ναὸν ἀφήνω ἕνα μου ὀσπίτιον χαμοῖ με

ζ) Διάφορα συμβόλαια τοῦ συμβ)γράφου Β. Μποσινιόρ.

1) Συνοικίαν, 2) Λ. Χ. Ζώη, Αἰ ἐν Ζακ. Μοναί. Ἐν Ζακ. 1900.

τὴν αὐτὴν του καὶ μὲ ἅπασά του ἄλλο δικαίωμα κείμενο εἰς τὴν σκον-
 τράδα τοῦ τιμίου προδρόμου τοῦ *sr* Δογοθέτη, σύμπλιον τοῦ ὄσπιτιου
 τοῦ προικιοῦ τοῦ *mn*. ἀντιρία μαχόρια. — ἀκόμη ἀφήνω καὶ τὸ καῖμι
 μου μὲ ὄλα του τὰ ρεμέτζα³ φορνίδο⁴ ἔν τοῦτο ἔ πὲρ τοῦτο⁵ καὶ δύο
 σαρανταλείτουρα ἀπὸ ρεάλια⁶ τέσσερα τὸ κάθε ἓνα διὰ τὰ μοῦ τὰ ψά-
 λουν διὰ τὴν ψυχὴν μου καὶ εἰσὲ μειρητὰ ρ^a τριάντα ν^o 30, ὄλα τὰ
 ἄνωθεν ὄσπίτια διὰ τὴν ψυχὴν μου: περὸ⁷ θέλω τὰ ἔχουνε ὄμπλιγο⁸
 οἱ πατέρες καὶ ἡγούμενος τῆς αὐτῆς μονῆς τὰ ἔλθουν τὰ μὲ πάρουν καὶ
 κηδέφουν ὄπίσωθεν ἀπὸ τὸ ἅγιον βῆμα καὶ τὰ μὲ βάνουν μὲ κάσα τά-
 βλινη καὶ ἀπὸ πάνου καὶ ἀπὸ τὶς μπάντες⁹ μὲ πλάκιες καὶ κάνουν
 μνημα κισιτὸ καὶ τὰ ἔχουν πάλι ὄμπλιγο τὰ μοῦ ψάλουν κάθε κυρια-
 κῆ αἰωνίως ἀπάνου εἰς τὸ ταφεῖο μου ἓνα τρισάγιο διὰ τὴν ψυχὴν μου
 καὶ τῶν ποιτὲ γονέων μου καὶ τὰ μᾶς γράφουν καὶ εἰς τὴν ἁγίαν πρό-
 θεσιν, καὶ ἄντιζι¹⁰ τοὺς ὄμπλιγάρω ἀλλέως τὰ μοῦ ρενιέρουν¹¹ κόντιο¹²
 καὶ ἀπόκρισιν εἰς τὸ κριτήριον τοῦ ἀφεντὸς τοῦ θεοῦ εἰς καιρὸν κρίσεως
 καὶ ὄπότις¹³ μαρτυρηθῆ τὸ πὼς δὲν κάνουν οἱ αὐτοὶ πατέρες τὰ ἄνω-
 θεν ὄμπλιγα μὲ ἀξιόπιστους τιμίους μάρτυρας μὲ ὄρκον, ἐτότις θέλω
 τὰ παγένη τὸ ἄνωθεν μπενεφίτζιο¹⁴ εἰς τὸ μοναστήριον τῆς κυρίας τοῦ
 σκοποῦ¹⁵, διατὶ οἱ πατέρες τῆς αὐτῆς μονῆς τὰ ἀδενπίρουν¹⁶ τὰ ἄνω-
 θεν ὄμπλιγα. — ἔτι ἀφήνω τῆς θυγατέρος κυράιζας Καλήνζας, θυγάτηρ
 τοῦ ἀδελφοῦ μου τοῦ *sr* Γεωργίου μόσκου τῆς μικρῆς, ὄποια ἡύρῖσκε-
 ται εἰς τοὺς Κορφούς τὴν σοῦμα¹⁷ ρ^a διακόσια ν^o 200, τὴν ὄποιαν
 σοῦμα τὰ ρ^a 200 τὰ τὰ περιλαβαίνη ὁ ἀνεπιός μου ὁ *mr* νικολὸς Κα-
 σσιμάτης Τζιοιγώτης καὶ τὰν τὰ δίδη εἰσὲ διάφορο ἀπὸ ἄσπρα¹⁸ ἐπὶ
 τὰ ἔκατὸ καὶ τὰν τὰ κρατῆ, τόσο τὸ κεφάλι¹⁹ ὡσὰν καὶ τὸ οὔτιλε²⁰ καὶ
 ἔπειτα τὰν τὰ δίδη τῆς αὐτῆς ἀνιπιᾶς μου τῆς κυράιζας Καλίνζας εἰς
 τὸν καιρὸν τῆς πανιρείας της, καὶ ἔν κάζο²¹ καὶ ἡ αὐτὴ ἤθελε ἀποθά-
 νει πρὶν τὰ πανιρευτῆ, θέλω τὰ ρ^a ἔκατὸ τὰν τὰ πέρονη ἐτότις ὁ ἄνω-
 θεν ἀδελφός μου ὁ *sr* Γιώργιος καὶ τὰ ρ^a πενήντα ἡ ἀνηπιᾶ μου ἡ κυ-
 ράιζα ζαμπέτα καὶ ἄλλα πενήντα ἡ κυράιζα φραντζεσκίνα: παριμέν-
 τε²² ἀνηπιές μου καὶ θυγατέρες τοῦ αὐτοῦ *sr* Γεωργίου ἀνταμῶς καὶ
 μὲ τὸ διάφορο καὶ αὐτὰ διὰ τὴν ψυχὴν μου. — ἔτι ἀφήνω καὶ τῆς κο-

³) Ἐξαρτήματα, ⁴) ἐφοδιασμένον, ⁵) καθ' ὄλα, ⁶) νόμισμα ἰσπανικὸν ἀξίας 250 ἄλλοτε λεπτῶν καὶ Λ. Χ. Ζ. Λεξικὸν Ζακ. τόμ. Γ' σ. 946 καὶ ἰδιοῦ Δα-
 ναῖς Ἀθηνῶν 1912, σ. 25 - 33. ⁷) ὅμως, ⁸) ὑποχρέωσιν, ⁹) εἰς τὰς πλευράς,
¹⁰) μάλιστα, ¹¹) ἀποδίδουν, ¹²) λογαριασμόν, ¹³) ὄψέποτε, ¹⁴) εὐεργέτημα, ¹⁵) Μο-
 νὴ τῆς Θεοτόκου ἐπὶ τοῦ βουνοῦ τῆς Ζακ. Σκοπός, βλ. ἐνθ' ἀνωτέρω: Αἰ ἐν
 Ζακ. Μοναί. ¹⁶) ἐκπληρώσουν, ¹⁷) τὸ ποσόν, ¹⁸) νόμισμα ἀξίας 2 περίπου λε-
 πτῶν καὶ ἐνὸς κλασματος, βλ. ἐνθ. ἀνωτέρω Δα ναῖς, ¹⁹) τὸ κεφάλαιον, ²⁰) ὠ-
 φέλεια, ²¹) ἐν περιπτώσει, ²²) ὁμοίως.

πελός μου τῆς ἔλενας διὰ καλὰς δούλεψες καὶ λατρείες ὅπου ἔλαβα καὶ λαβαίνω ἀπὸ αὐτὴν ὅλη μου τὴν μπιανκαρία²³, τὸν ρουχισμόν μου καὶ ἓνα στρομάτσο γιομάτο μαλλί, μία φελιζάδα ἄσπρη καὶ ἓνα πάπλωμα σουριάνικο ἰν στάμπα²⁴ καὶ ἓνα καρτέλο μὲ τὸ κρασί γιομάτο κοζανίτης ντὶ τενοῦτα²⁵ σταμνίων εἴκοσι ἰντζίροκα²⁶ καὶ εἰσὲ μειρητὰ ρ^α πενηντα καὶ διὰ τὴν ψυχὴν μου καὶ νὰ ἔχη πάντα θύμησιν νὰ δίδῃ μίαν λειτουργιά, ὡς εἶπα, διὰ τὴν ψυχὴν μου.—ἔτι λέγει ἔχω εἰς τοῦ πανιερωτάτου καὶ ἐκλαμπροτάτου κυρίου Φιλαδελφίας μελετίου τοῦ Χοροτάτση, ὅπου ἠυρίσκειται εἰς τὴν Βενετιάν μία κασέλα κάρινη μεγάλη μὸδέρνα· λοιπὸν διορθώνω²⁷ ἐπίτροπον τοῦ ἄνωθεν πανιερωτάτου Φιλαδελφίας εἰσὲ ὄλο ἐκεῖνο τὸ προἄγμα ὅπου ἠυρίσκειται μέσα εἰς τὴν αὐτὴν κασέλα δι' ὅ,τις κάνωντας τοὺς λογαριασμούς του καὶ ἂν ἔχη νὰ λάβῃ ἀπὸ ἐμέναν ὅπου ριμετέρομαι²⁸ εἰς τὴν συνείδησίν του νὰ λάβῃ τὴν εὐχαρίστησιν ἀπὸ τὸ προἄγμα τῆς αὐτῆς κασέλας ὅπου εἶναι ἐπὶ πλέον μπιανκαρία καὶ ἀσήμι καὶ ἓνα πάπλωμα κόκκινο μεταξωτό καὶ ὅτι ἄλλος ρουχισμὸς τοῦ κορμιοῦ μου καὶ μία ντουζίνα²⁹ πηρούνια καὶ ἕτερον ἄλλη κουτάλια, μία σαλιέρα ἀσημένια καὶ παρακαλῶ τὴν πανιερωτή του, ὡσὰν ὅπου πάντα ἔβλεπα πολλὴν ἀγάπην ἀπὸ αὐτόνε νὰ ἤθελε πουλήσει ἐκεῖνο τὸ προἄγμα καὶ νὰ βάλῃ τρεῖς ἱερεῖς διὰ ἓναν χρόνον κοντίνουον³⁰ νὰ μοῦ ψάλουν κάθε σάββατο τόσες λειτουργίες διὰ τὴν ψυχὴν μου καὶ ὅ,τι σοπραβαντζάρεϊ³¹, νὰν τὸ δίδῃ πάλι εἰσὲ πτωχὰ καὶ ὄρφανὰ ὅπου ἔχουνε δεμπιζόντιο³² καὶ αὐτὰ, ὡς εἶπα, διὰ τὴν ψυχὴν μου.—ἔτι λέγει εὐρίσκομαι νὰ ἔχω ἐπιὰ μπράτσα³³ δαμασκί³⁴ φιγουράδο³⁵ μπλάβο³⁶ καὶ κομμάτι φιοκέτα³⁷, τὸ ὁποῖο δαμασκί καὶ φιοκέτα ἀφήνω νὰν τὰ πέρνη ὁ ὀσιώτατος γερομόναχος σιμεῶν ὁ μαρούδας διὰ νὰ κάνῃ ἓνα φελόνι καὶ στιχάρι διὰ νὰ μὲ μνημονεύῃ, ὁμοίως τοῦ ἀφήνω καὶ ἓνα σαρανταλείτουργο νὰ μοῦ τὸ ψάλῃ καὶ αὐτὸς ὡς ἄνωθεν διὰ τὴν ψυχὴν μου.—ἔτι ἔχω καὶ μία βέρα χρυσῆ καὶ κομμάτι ἀσήμι καὶ ἓνα δαχτυλίδι χρυσὸ μὲ κόκκινη πέτρα καὶ κομμάτι παῖ σκούλινο, νὰν τὰ πέρνη καὶ αὐτὰ ὁ ἄνωθεν ἱερέας ὁ μαρούδας καὶ νὰν τὰ δίδῃ εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον ὅπου τοῦ ἐδιόρθωσα³⁸ διὰ τὴν ψυχὴν μου.—ἔτι ἀφήνω καὶ τοῦ εὐλαβεσιτάτου ἱερέως Κατσαῖτη ὅπου ἐφημερεύει στὸν ἅγιον Ἰωάννη τὸν θεολόγον εἰς τὸ κάστρο καὶ αὐτοῦ ἓνα σαρανταλείτουργο καὶ ἓνα πάπλωμα μεταξωτὸ πράσινο οὐζάδο³⁹ καὶ αὐτὰ διὰ νὰ ἔχη ὄμπλιγο νὰ μὲ μνημονεύῃ καὶ τὸ σκρίτο⁴⁰, ὅπου ἔχω νὰ

²³) λευκοστολήν, ὑποκάμισα κ.λ.π., ²⁴) ἔκτυπον, ²⁵) περιεχομένου, ²⁶) περίπου, ²⁷) ἀντὶ διορίζω, ²⁸) ὑπόσχομαι, ἐγγυῶμαι, ²⁹) δωδεκάδα, ³⁰) συνεχῆ, ³¹) πλεονάση, ³²) ἀνάγκας, ³³) πήχεις, ³⁴) δαμασκηνὸν ὕφασμα, ³⁵) ζωγραφισμένον, ³⁶) κυανοῦν, ³⁷) τολύπαν, ³⁸) διώρισα, ³⁹) μεταχειρισμένον, ⁴⁰) ὁμόλογον.

λάβω διὰ ρέσιος⁴¹ ἀπὸ τὸν sr. θεοδωρῆ γουλιμῆ δὲν προτεντέρω⁴² τίποτις, μόνον νὰ τοῦ πιστρέφουν τὸ σκρίτο του.—ἀκόμη τὸ εἶτε εἶνε νοτάδο⁴³ μὲ πηλιὸν παριτίδες⁴⁴ εἰς τὸ κατάστιχόν μου καὶ ρεσουλιάρω⁴⁵ κρεδιτόρος⁴⁶ ἀπὸ παλῆον παρικολάρους⁴⁷, θέλω ὅτι ἀπὸ τέσσερα ρεάλια καὶ κάτου νὰ μὴν προτεντέρουν⁴⁸ τίποτις, μόνον τὰ ἀφήνω διὰ τὴν ψυχὴν μου τῶν αὐτῶν χρεοφειλετῶν καὶ ὄξω⁴⁹ ἀπὸ τίς παριτίδες τοῦ μενιζαλίρα ὁποῦ θέλω νὰ σκουδριστοῦνε⁵⁰, καὶ δείξη κόντο⁵¹ τῶν κάτωθέν μου κουμέσων⁵², ὁποῦ θέλω διορθώσει.—ἔτι ἀφήνω τοῦ ἄνωθεν ἀδελφοῦ μου τοῦ sr Γεωργίου ὅλες τὲς τάβλες νταλαμπιέδο⁵³ ὁποῦ εἶναι ἐν τοῦτο⁵⁴ ἑκατὸν ἑβδομῆντα τρεῖς διὰ νὰ ἔχη ὄμπλιγο εἰς τοὺς Κορφοὺς ὁποῦ ἠδύρσκειται νὰ κάμη τὰ καλὰ τῆς ψυχῆς μου καὶ δεσπονσάρη⁵⁵ καὶ εἰσὲ πτωχοὺς κρητικοὺς καὶ μπεζονιόζους⁵⁶ διατὶ μὴν κάνωντάς το νὰ μοῦ ρεντιέρη κόντο ἐν καιρῷ κρίσεως.—ἔτι ἔχω νὰ λάβω ἀπὸ τὸν ἐκλαμπρότατον ἀφέντη τὸν προβεδόρο⁵⁷ Λορεδὰν τῆς παρούσης πόλεως τάβλες νταλπιέδο τριάντα τρεῖς, καρφία κινητηνάγια δύο καὶ νὰν τὰ περιλαμβάνουν οἱ αὐτοὶ μου κουμέσοι τὴν εὐχαρίστησιν.—ἔδωσα καὶ τοῦ ἀφεντὸς τοῦ Κορσεγιέρη⁵⁸ τοῦ Γρίτη ἕνα κόνισμα τὴν κυρίαν τὴν Θεοτόκον καὶ δὲν μοῦ ἔδωσε τίποτις καὶ ἄς δόση ὅ,τι τοῦ φανιστῆ.—ἀκόμη ἕκαμα εἰς τὸ ἄνωθεν μοναστήρι τοῦ σκοποῦ τρεῖς πόρτες μὲ δικόν μου χρυσάφι καὶ εἶναι ὁ κόπος μου ρα τριάντα ζνεσταμέντε⁵⁹ ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀφήνω εἰς τὴν αὐτὴν μονὴν τὰ ρα εἴκοσι καὶ τὰ δέκα νὰν τὰ πέρνη ὁ ἄνωθεν ἱερέας μαρούδας καὶ νὰν τὰ δεσκοπενσάρη εἰσὲ πτωχοὺς καὶ ὅπου ἠξεύρει νὰ ἔχουν ντεμπιζόνιο, μὲ ἐτοῦτο ἔπειτα νὰν τὸ πῆ καὶ τῶν κουμέσων μου διὰ νὰ τὸ ἠξεύρουν διὰ τὴν αὐτὴν δεσπένσα⁶⁰ καὶ ὁ ἐφημέριος τῆς αὐτῆς μονῆς τοῦ σκοποῦ νὰ μὲ γράφῃ εἰς τὴν ἀγίαν πρόθεσιν διὰ νὰ μὲ μνημονεύουν.—ἔτι λέγει εἶχα καμωμένες τέσσερες ποδιές⁶¹ τῆς ἐκκλησίας τῆς θείας ἀναλήψεως εἰς τὴν κεφαλλονιά καὶ ἔχω νὰ λάβω διὰ τὴν δούλεψίν μου ρα εἴκοσι πέντε, ἀπὸ τὰ ὁποῖα ἀφήνω εἰς τὸν αὐτὸν ναὸν τὰ ρα πέντε καὶ τὰ εἴκοσι νὰν τὰ σκουδέρουν οἱ κουμέσοι μου.—ἔτι λέγει: εἶχαμε μὲ τὸν ἀφέντη sr τζουάνε Καλέρη, ὁποῦ ἦταν Κορσιγιέρης εἰς τὴν Κεφαλλονιά συντροφίαν καὶ εἰς αὐτὴ νεγότηζια⁶² ἕκάμαμε ἀγκουσταριστήκαμε⁶³ καὶ ἐπερίλαβε ἕνας τὸν ἄλλον μας τὴν εὐχαρίστησιν καὶ δὲν τοῦ χρεωστῶ, μήτε μοῦ χρεωστεῖ τίποτις

⁴¹) ὑπόλοιπον, ⁴²) δὲν ἀξιῶ, ⁴³) σημειωμένον, ⁴⁴) εἰς πολλὰς μερίδας, ⁴⁵) καθίσταμαι, ⁴⁶) ὀφειλέτης, ⁴⁷) ἰδιώτας, ⁴⁸) νὰ μὴ ἀξιούν, ⁴⁹) ἐκτός, ⁵⁰) εἰσπραχθοῦν, ⁵¹) παρουσιάσῃ λισμόν, ⁵²) ἐλιτρόπων, ⁵³) ποιότης σανίδος, ⁵⁴) ἐν ὄλω, ⁵⁵) διανέμη, ⁵⁶) ἀναγκαιούντας, ⁵⁷) Προβλεπτήν, ⁵⁸) Συμβούλου—τὴν διοίκησιν τῆς Ζακ. τὸ Ρεγκιμέντο, ἀπειτέλουν ἐπὶ Βενετοκρατίας ὁ Προβλεπτής καὶ οἱ δύο αὐτοῦ Σύμβουλοι, ⁵⁹) τιμίως, ⁶⁰) διανομήν, ⁶¹) θωράκια, ⁶²) ἐμπορικὰς ἐπιχειρήσεις, ⁶³) ἐξωφλήσαμεν.

καὶ ἀνκαλὰ⁶⁴ καὶ νὰ ηὑρίσκειται νὰ ἔχη μία καουτζιόν⁶⁵ τοῦ σαμουὲλ βιτὰλ ἔβραίου ἀπὸ ἐδικόν του καράτερο⁶⁶ τοῦ αὐτοῦ ἔβραίου εἶναι, ὡς εἶπα, εἰσὲ ὄλα εὐχαριστημένος καὶ ὁ αὐτὸς στ' Καλέργης κρατεῖ τὴν αὐτὴν καουτζιόν.—ἀκόμη ἔχω του καὶ ἐγὼ μία καουτζιόν ἀπὸ χειρὸς τοῦ αὐτοῦ ἀφεντὸς τοῦ Καλέργη διὰ τὴ σταφίδα ὁποῦ τὴν ἐμάζωξα εἰς τὸν ἄνωθεν τόπον τῆς Κεφαλλονιάς εἰσὲ σαράγια⁶⁷ ὁποῦ τοῦ ἐκράτουνα καὶ τὸν ἔσοτισφάρησα⁶⁸ ἀπάνου εἰσὲ μία λίτρα καὶ ἔτσι εἶναι ἡ ἀλήθεια ἀπάνου εἰς τὴν ψυχὴν μου.—ἔτι λέγει: ἔχει νὰ λάβῃ ἀπὸ ἐμένα ὁ ἄνωθες μο. νικόλας Κασιμάτης, ὁ ἀνεψιὸς μου, ρ^α σαράντα ὀχτιὼ καὶ νὰν τὰ περιλάβῃ.—ἔτι μοῦ χρεωστεῖ ὁ Κωσταντὶς μπρίμπας ρ^α σαράντα ὀχτιὼ, ἀπὸ τὰ ὁποῖα νὰ δόσῃ μόνον τὰ ρ^α σαράντα, καὶ τὰ ὀχτιὼ τοῦ τὰ ἀφήνω διὰ τὴν ψυχὴν μου, καὶ τὸ χρέος ὁποῦ μοῦ θέλει ὁ πατρὸν τζόρτζης ριγέτης σκλαβοῦνος λίτρες πεντακόσιες ντεμπούνα μονέια⁶⁹, τοῦ τὰ ἀφήνω διὰ τὴν ψυχὴν μου.—ἀκόμη ἔδωσα τοῦ πατρὸν Γαμπριὲλ παγέτα δουκᾶτα πενήντα ν^ο 50 θέλω καὶ τοῦ τὰ ἀφήνω διὰ νὰν τὰ δόσῃ εἰς τὴν ξαγορὰν τοῦ παιδιοῦ του ὁποῦ ηὑρίσκειται σκλάβος καὶ αὐτοῦ διὰ τὴν ψυχὴν μου.—ἔτι εἰς τὴν κάουζα⁷⁰ ὁποῦ εἶχα μὲ τὸν εὐγενῆ στ' ἀνασιάσι μπερναρδάκη εἰς κορφούς τότε κέρδισα καὶ ἔπειτα ἔκαμα ἔξεκούτζιον⁷¹ καὶ τοῦ ἐπῆρα ἓνα βατζέλι⁷² ἀσημένιο καὶ ηὑρίσκειται γραμμένο εἰς τὸ ὀφφίτζιο⁷³ τῶν σημαδιῶνε⁷⁴, τὸ τράτο⁷⁵ τῶν ὁποίων νὰν τὸ περιλαβαίνουν οἱ αὐτοὶ μου κουμέσοι.—ἀκόμη ἔχω ἀμαχεμένον⁷⁶ τὸν θεοδωρῆ παράσκη καὶ εἶναι τὰ σημάδια εἰς τὸ ἄνω τὸ ὀφφίτζιο διὰ ρ^α δέκα καὶ μοῦ ἔδωσε ἀμπὸν κόντο⁷⁷ ρ^α δύο ἡμῖσι.—ἔτι ἔχω μία ἰντρομεσιόν⁷⁸ διὰ βλισίδι⁷⁸ διὰ ρ^α εἴκοσι τοῦ Κυριάκη Βαλοάμου καὶ δὲν μοῦ ἔδωσε τίποτις.—ἀκόμη τοῦ ἔχω καὶ μία λικουϊδατζιόν⁸⁰ διὰ τὸ καῖκι διὰ ἔτερα ρ^α τριάντα ἓνα, τὰ ὁποῖα ρ^α τριάντα ἓνα τοῦ τὰ ἀφήνω διὰ τὴν ψυχὴν μου καὶ τὸ ρέσιος νὰ δίδῃ εἰς εὐχαρίστησιν,—ἀκόμη ἔχω καὶ τοῦ με δημήτρι Καφοκέφαλου ἓνα δαχτυλιδάκι χρυσὸ διὰ ρ^α τρία ἡμῖσι καὶ θέλω νὰν τοῦ τὸ ἐπιστρέφουν μὲ τὸ σκρίτο του διὰ τὴν ψυχὴν μου.—ἔτι ἔχω καὶ μίαν ἰντρομεσιόν τοῦ κυρ. δημήτρι μάνου μακελάρη, τὴν ἀφήνω καὶ αὐτοῦ τὸ ὅ,τι μὲ τὴν αὐτὴν ἔχω νὰ λάβω διὰ τὴν ψυχὴν μου ὡς ἄνωθεν,—ἀκόμη τὰ σημάδια τῆς Κεφαλονίτισας, ὁποῦ τὴν ἠξεύρει ἡ κοπέλλα μου διὰ ρ^α δώδεκα ἡμῖσι νὰν τὰ σκουδέρουν οἱ κουμέσοι μου καὶ ἐπιστρέφουν τὰ σι-

⁶⁴) καὶ τοι δέ, ⁶⁵) ἐγγύησιν, ⁶⁶) γραφικὸν χαρακτῆρος, ⁶⁷) σταφίδαποθήκην, ⁶⁸) ἱκανοποίησα, ⁶⁹) νομισματικῇ κυκλοφορίᾳ, ⁷⁰) δίκην, ⁷¹) κατάσχεσιν, ⁷²) δίσκον ἐκκλησιαστικόν, ⁷³) γραφεῖον, ⁷⁴) τῶν ἐνεχύρων ἢ Ἐνεχυροδανειστήριον, βλ. «Λεξικὸν Ζακ.» ἔνθ' ἀνωτέρω, σελ. 271, ⁷⁵) διάφορον, ⁷⁶) ἔχω καταγγεῖλει, ⁷⁷) τοῖς μετρητοῖς, ⁷⁸) εἰσαγωγὴν, ⁷⁹) κεφάλαιον, ⁸⁰) ἐκκαθάρισιν.

μάδια της, ἀλλέως νὰν τὰ πουλοῦν, τὰ ὅποια σημάδια καὶ αὐτὰ τὰ ἡξεύρει ἢ αὐτὴ ἴμου κοπέλλα.—ἔτι λέγει: διὰ τῆς ἄνωθεν ποδίεσ τῆς θείας ἀναλήψεως κρατῶ σημάδια κουτάλια ἀσημένια ἕξη μικρὰ καὶ μία καδινούλα χρυσῆ ὅπου σπεζάρει ρ^α δέκα.—ἔτι λέγει: ἀφήνω εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς κυρίας τῆς Βλαχέραινας εἰς τὶς σγοῦρονες ⁸¹ ρ^α τέσσαρα ν^ο 4 διατὶ ἔχω ταμένο μία εἰκόνα καὶ δὲν τὴν ἔσωσα ⁸² καὶ νὰ μὲ γράφουν εἰς τὴν ἀγίαν πρόθεσιν, ἀφήνω καὶ εἰς τὸ μοναστήρι τῆς κυρίας τῶν Ἀγγέλων εἰς τὸ Ἀργάσι ρ^α ἕξη ν^ο 6, διατὶ εἶχα ταμένο καὶ εἰς τὴν ἄνωθεν μονὴ νὰ κάμω μία εἰκόνα καὶ δὲν τὴν ἔσωσα καὶ αὐτὰ διὰ τὴν ψυχὴν μου.—ἔτι ἀφήνω εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννη τὸν θεολόγον εἰς τὸ κάστρο ὅπου ἱερουργεῖ ὁ ἄνωθες ἱερέας νζελαίτης τὴν σοῦμα ρ^α ἕξη, διατὶ εἶμαι ἀδελφὸς γραμμένος, ἀκόμη καὶ μισὸ ρεάλι ὅπου ἔχω ταμένο εἰς τὸν ἅγιον καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ὅπου ἔμισόφτιασα, ἔλαβα ρ^α δύο καὶ διὰ τὸ ρέστος δὲν πρειεντιέρω ⁸³ τίποτις.—ἔτι ἀφήνω καὶ τοῦ ἱερέως σιλίνγκαρδου ὅπου ἠύρῖσκειται εἰς κορφοῦς καὶ αὐτοῦ ἕνα σαρανταλείτουργο νὰ μοῦ τὸ ψάλη διὰ τὴν ψυχὴν μου.—ἔτι ἀφήνω καὶ εἰς τὰ δύο ὀσπιτάλε, εἰς τὸ παλῆο καὶ εἰς τὸ νέο, τὴν σοῦμα ρ^α δέκα ν^ο 10 εἰς τὸ κάθε ἕνα, ἵν τοῦτο εἴκοσι διὰ μία βολὰ ⁸⁴ καὶ αὐτὰ διὰ διὰ ψυχὴν μου.—ἔτι λέγει: ἔχω εἰς τὰ χέρια τοῦ εὐγενῆ *sr* νζοριζέου βενειάντου ἕνα σφοριζεράκι ⁸⁵ μὲ μπιανκαρία καὶ μὲ τὴν σοῦμα ρ^α πεντακόσια καὶ πηρούνια καὶ κουτάλια ἀσημένια καὶ ἄλλο προῖμμα, ἀπὸ τὰ ὅποια ὄλα τὰ ἄνωθεν καὶ ἀπὸ τὰ κρέδιτά ⁸⁶ μου καὶ σκρίτα νὰ δίδουν οἱ κουμέσοι μου τὰ ἄνωθεν λεγάτα ⁸⁷ καὶ ἔζεκουίρουν τὴν παρὸν βολοντά ⁸⁸ μου, οἱ ὅποιοι μου κουμέσοι θέλω καὶ παρακαλῶ πολλὰ νὰν τὴν ἔζεκουίρουν ⁸⁹ τὴν αὐτὴν κομισίρια καὶ περιλάβουν τὸ ἱνκόμοδο ⁹⁰ νὰ κάμουν τὸ ψυχικὸ τῶν ἄνωθεν εὐγενῆ *sr* νζόριζιο Βενειάντο καὶ εὐγενῆ καὶ ἐτζελεντίσιμο ⁹¹ *sr* ἀντώνιο Κούριζουλα νιοτόρο ⁹², καὶ εὐλαβέστατον ἱερέα ἄνωθεν τὸν τζελαίτη καὶ τὸ εἶ τι ποιήσουν νὰ εἶναι καλὰ γεναμένο, ἐπειδὴ καὶ μέλλει νὰ κάμουν μίαν ὄπερα ⁹³ πία ⁹⁴, καὶ μοῦ ἔχει καὶ ὁ *sr*. Γιάκουμος σαντορίνης δέκα βαρέλια σαρδέλες καὶ νὰ ἔχη ὄμπλιγο νὰν τήνε δίδη. | ἔτι ἀφήνω νὰ δόσουν καὶ τοῦ κοπελιού μου τοῦ Ἰωάννη ρ^α εἴκοσι καὶ τῆς φρανιζοῦς ὅπου ἔχει τὸν κατεργάρο ⁹⁵ τῆς ἰδικῆς μου καὶ αὐτῆς ρ^α τριάντα καὶ τῆς πιερίνας τῆς κρητικιάς ὅπου στέκει εἰς τὸ κατώϊ τοῦ *sr*. Χαριάτη, καὶ αὐτῆς ρ^α τριάν-

⁸¹) τοποθεσία, τοῦ προαστείου Ἀργάσι, ⁸²) ἐτελείωσα, ⁸³) ἀξιῶ, ἀπαιτῶ, ⁸⁴) ἐφ' ἄπαξ, ⁸⁵) κιβωτίδιον, ⁸⁶) πιστώσεις, ⁸⁷) ψυχοδωρήματα, ⁸⁸) θέλησιν, ⁸⁹) ἐκτελοῦν, ⁹⁰) ἐνόχλησιν, ⁹¹) ἐντιμοτάτου, ⁹²) δόκτορος, ⁹³) ἔργον, ⁹⁴) ἐνάρετον, ⁹⁵) τοῦ κατέργου—οἱ τοῦ κατέργου ἦσαν εἴτε οἱ κατάδικοι, εἴτε οἱ ἐπὶ μισθῷ λαμβανόμενοι κατὰ τὴν ἐξόπλισιν γαλερῶν.

τα διὰ τὰ ξαγοράση τὸν ἄντρα της ὅπου εἶναι σκλάβος καὶ αὐτὰ διὰ τὴν ψυχὴν μου, καὶ τὸ Ἰνβεντάριο ⁹⁶ τῶν πραγμάτων μου φαίνεται ἀπὸ χειρὸς τοῦ ἄνωθεν sr Γιάκουμου σαντορίνη καὶ τὰ προξενταριστῆ ⁹⁷ εἰς τὰ ἄτη ⁹⁸ σου καὶ τὴν μασαρία ⁹⁹ μου ὅλη θέλω νὰ τήνε πουλήσουν καὶ δεσπενοσάρον ὡς ἄνωθεν ὁσσία ¹⁰⁰ εἰσὲ πτωχὰ καὶ ὀρφανὰ, τὸ ὁμοίως καὶ λάδι νὰ δεσπονοσάρεται, ὡς ἄνωθεν, ὅπου εἶναι λίτρος πενήντα Ἰντσιόκα, ἐβγάνοντας ἀπὸ λίτρος πέντε, ὅπου θέλω νὰ πάρη ἢ ἄνωθεν ἔλενα ἢ κοπέλλα μου, — ἀφήνω νὰ δόσουν καὶ τῆς κρητικιάς τῆς χήρας μπερεΐνας καὶ αὐτῆς ρα δέκα διὰ τὴν ψυχὴν μου. — ἔτι λέγει : ἔχω μία καουτζιὸν εἰς τὸ λίμπρο μου ἀπὸ χειρὸς τοῦ ἄνωθεν σο. Γουλιμὶν διὰ ρα πεντακόσια καὶ μὲ εὐχαρίστησιν καὶ δὲν μοῦ χρωστεῖ τίποτις ἄλλο ἔως τὴν σήμερον καὶ ὅτι ¹⁰¹ παριίδες καὶ σκοῖτα εὐρεθοῦν διὰ δαύτονε νὰ μὴν ἀξίζουν. — ἀφήνω ἀκόμη νὰ δόσουν ἔτερο ἓνα σαρανταλείτουρο τοῦ ἔφημερίου τοῦ θεολόγου τῆς πάτινος ¹⁰² καὶ μὲ τίς ἄνωθεν φόρμες ¹⁰³ Ἰνσιτιουίρω ¹⁰⁴ κληρονόμον μου τὸν ἄνωθεν ἀδελφόν μου τὸν sr Γεώργιο καὶ ἐβγάνοντας ἀπὸ τὰ ἄνωθεν, ὅπου ἔδεσπονέρησα ¹⁰⁵, ὅπου θέλω νὰ δοθοῦν ἀπὸ τοὺς ἄνωθές μου κουμέσους ἀπὸ τὸ ἄνωθεν προἄγμα μου καὶ ὅ,τι κάμουν νὰ μοῦ ρεντιέρον κόντι ἐν καιρῷ κρίσεως οἱ αὐτοὶ κουμέσοι μου καὶ οὕτως ἔκαμε τέλος, θέλοντας νὰ ἔχη ἢ παροῦσα τὸ στέρεο, βέβαιον καὶ ἀπαρασάλευτον εἰς τοὺς αἰῶνας. — εἰς μαρτυρίας τῶν εὐλαβεσιάτων ἱερέων κυρίου μεθωδίου στρατηγοῦ, κυρίου σημεῶν τοῦ μαρούδα καὶ sr γιάκουμου σαντορίνη.

† μεθόδιος ἱερομόναχος ὁ στρατηγὸς μαρτυρῶ τὰ ἄνωθεν.

† σημεῶν ἱερομόναχος ὁ μαρούδας μαρτυρῶ τὰ ἄνωθεν.

† γιάκουμος σαντορίνης μαρτυρῶ τὰ ἄνωθεν.

μπινάρδος μπουσινιὸς νοιάριος βένετος.

Τὰ δὲ ὑπ' ἀριθμ. II καὶ III κατωτέρω συμβόλαια ἀφοροῦν δάνεια παρεχόμενα ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Κρήτης Νικηφόρου Σκοτάκη πρὸς διαφόρους ἐμπόρους καὶ ναυτασφάλειαν κατὰ τὸν πλοῦν τῶν μεταφερόντων τὰ ἐμπορεύματα πλοίων.

II

1683 μαρτίου 7, εἰς χώραν ζακύνθου, τὴν σήμερον ὁ πανιερώτατος κύριος νικηφόρος σκοτάκης μητροπολίτης Κρήτης δίδει τῶν παρόντων μορ Γιάννη λεοταράκη τοῦ μανώλη καὶ μορ. θοδωρῆ ποδόχη τοῦ

⁹⁶) εὐρετήριον, ⁹⁷) παρουσιασθῆ, ⁹⁸) πρακτικά, ⁹⁹) ἐπιπλοοσκευὴν, ¹⁰⁰) ἦτοι : ¹⁰¹) ὅσαι μερίδες, ¹⁰²) ὁ ναὸς οὗτος ἦτο ἄλλοτε μετόχιον τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου τῆς Πάτμου, μέχρι δὲ τοῦ 1953 ἀνήκε τοῖς ἀδελφοῖς Κ. Πολίτη ἐκ Ζακύνθου, ¹⁰³) ὁδηγίας, ¹⁰⁴) ἐγκαθιστῶ, ¹⁰⁵) διέθεσα.

ποιτὲ γιῶργον κάτοικοι εἰς τὴν παρὼν χώραν, τῶρα εἰς τὸ παρὼν εἰσὲ τόσα τζεκίνια χρυσᾶ καὶ ρεάλια τὴν σοῦμα ριάλια τετρακόσια πενήντα Νο 450, τὰ ὅποια τοὺς τὰ δίδει ἃ κάμπιο μαρίτιμο¹ διὰ τὸ παρὼν βιάιζο² ὅπου εἶναι δεσινάδοι³ γὰ κάμουν εἰς τὴ Σμύρνη μὲ τὰ καράβια τὰ φιαμένγκικα⁴ καὶ τὸ ριζικὸ περίκολο⁵, ἀφόντις⁶ κάμουν ἄρμενα⁷ ἀπ' τὸ παρὼν πόρτο ἕως τὸ σάλβο⁸ ἀρίβο⁹ τοὺς εἰς τὸν αὐτὸν τόπον τῆς Σμύρνης γὰ κορέρη¹⁰ σιὸ κόρσο¹¹ τοῦ καραβιοῦ ὀνομαζόμενο γάβε κορνήλια¹² φιαμένγκο εἰς τὸ ὅποιον ἔχουν γὰ ἡμπαρκαρισθοῦν¹³ καὶ εἰς τὸ ριτόρνο¹⁴ τοὺς γὰ ἀγρικᾶται¹⁵ τὸ ριζικὸ περίκολο ἀπάνου εἰς τὰ καράβια τὰ βενέτικα ὅπου θέλουν βάλει τὴν προμάτεια τοὺς ἀπερασμένη μὲ πόλιτζες δὲ κάρικο¹⁶ γὰ εἶναι κονβογιάδα¹⁷ περὸ¹⁸ μὲ τὰ καράβια τῆς ἀρμάδας τὰ βενέτικα διὰ τὸν ἄνωθεν πανιερώτατον, δίχως γὰ ἡμποροῦν γὰ ἀλλάξουν βιάιζιο μήτε εἰς τὸ ἀντάρ¹⁹, μήτε εἰς τὸ τορνάρ²⁰ καὶ ἀλλάχροντᾶς το γὰ εἶναι ὄξω ἀπὸ κάθε περίκολο ὁ αὐτὸς πανιερώτατος καὶ οἱ ἄνωθεν Λεονταράκης καὶ Ποδοχτῆς σοσιπόστοι²¹ καὶ σιὴ ρεσιτοιζιὸν²² τῶν ἄνωθεν ριαλίων 450 καὶ εἰς τὰ κάμπια καὶ διὰ κάμπιο μαρίτιμο ἀντάρ ἔ τορνάρ μὲ τὲς κοντιζιόνες²³, ὡς ἄνωθεν ἐμένανε δακόρδο²⁴ πρὸς δεκοχτῶ τὰ ἑκατό. καὶ καλῶς γυρίζοντας εἰς τὴν παρὼν χώραν ὀμπλιγάρουνται²⁵ οἱ ἄνωθεν Λεονταράκης καὶ Ποδοχτῆς ὁμοῦ καὶ ἰνσόλιδουμ²⁶ λαβαίνοντας τὴν προάτιγα²⁷ ἀπὸ τὸ Λαζαρέτο²⁸, γὰ δόσουν καὶ κοντάρουν²⁹ τοῦ ἄνωθεν πανιερωτάτου μητροπολίτου τὰ ἄνωθεν ρα 450 καὶ κάμπιο, ὡς ἄνωθεν εἰς τόσα τζεκίνια χρυσᾶ ρούσπιδα³⁰ μὲ τὸ σταυρὸ χωρὶς καμμίας ἐναντιότητος ὀμπλιγάροντας τὰ καλά³¹ τοὺς καὶ σωματικῶς³² ὁμοῦ καὶ ἰνσόλιδουμ καὶ σπετζιαλμέντε³³ ὀμπλιγάδα καὶ ὑποτεκάδα³⁴ κάθε προμάτεια ὅπου ἤθελαν φέρει, πάντα ἰνσόλιδουμ, ὡς ἄνωθεν, ὑπὸ μαρτυρίας τῶν κάτωθεν.

Πιέρρος Βιδάλης μαρτυρῶ τὰ ἄνωθεν.

Φραιζέσκος Βλασιτὸς μαρτυρῶ τὰ ἄνωθεν.

Πόλος Τριγώνης μαρτυρῶ τὰ ἄνωθεν.

1) διὰ ναυτασφάλειαν, 2) ταξίδιον, 3) προωρισμένοι, 4) τὰ φλαμενδικά, 5) καὶ τὸν τυχὸν κίνδυνον, 6) ἀφοῦ, 7) ἀποπλεύσουν, 8) τὴν ἀσφαλῆ, 9) ἀφιξίν, 10) γὰ συμβῆ, 11) κατὰ τὸν πλοῦν, 12) πλοῖον Κορνηλία, 13) ἐπιβιβασθοῦν, 14) εἰς τὴν ἐπιστροφὴν, 15) γὰ ἐννοῆται, 16) φορτωτικᾶς, 17) συντροφευμένα — συνήθως πρὸς ἀσφάλειαν ἐκ τῶν λυμαινόντων τὰς θαλάσσας πειρατῶν τὰ ταξιδεύοντα ἐμπορικὰ πλοῖα παρηκολουθοῦντο ὑπὸ πολεμικῶν πλοίων, κομβόγιο δ' ἔκαλειτο ἢ τοιαύτη σύμπλοια, 18) ὁμως, 19) ἀναχώρησιν, μετάβασιν, 20) ἐπιστροφὴν, 21) ὑποκείμενοι, 22) ὑπὸ τοὺς ὄρους, τὰς συμφωνίας, 23) σύμφωνοι, 24) ὑποχρεοῦνται, 25) ἀμοιβαίως, 26) ἐλευθεροκοινωνίας, 27) Λοιμοκαθαρτήριον, 28) μετρήσουν, 29) νόμισμα Φλωρεντινόν, 30) περσιουσίαν, 31) ὑπὸ προσωπικὴν εὐθύνην, ἐγγύησιν, 32) ἰδίως, 33) ἐνυπόθηκον.

III

1683 μαρτίου 12 εἰς χώραν ζακύνθου τὴν σήμερον ὁ πανιερώτατος κύριος νικηφόρος σκοτιάκης μητροπολίτης Κρήτης δίδει τοῦ παρόντος μορ. γιάννη σωμερίτη τοῦ πι δημήτρι ἀπὸ τὴν παρὸν χώραν, τώρα εἰς τὸ παρὸν εἰσὲ τόσα τζεκίνια χρυσᾶ ρούσιδα μὲ τὸ σταυρὸ ρ^α ἑκατὸ Νο 100 ἂ κάμπιο μαρίτιμο διὰ τὸ βιάιζο ὁποῦ εἰς τὸ παρὸν εἶναι δεσινάδος νὰ κάμη σιτὴ Σμύρνη μὲ τὸ καράβι ὀνομαζόμενο μαντόνα δὲ ροζάριο¹, καπειτὰν ἀνδρέας μπεβελάκουας κομβογιαδο μὲ τὰ καράβια τῆς ἀομάδας καὶ τὸ ριζικὸ περίκολο ἀφόντις κάμη λιβάδα², ἕως νὰ καπιτάρη³ σιὸν ἄνωθεν τόπον νὰ κορέρη ἀπάνου σιὸ κόρσο τοῦ αὐτοῦ καραβιοῦ διὰ τὸν ἄνωθεν πανιερώτατον, περὸ κομβογιαδο, ὡς ἄνωθεν, καὶ φθάνοντας σιὸν ἄνωθεν τόπον νὰ βάλῃ προαμάτεια ἀπειρασμένη μὲ πόλιτζα δὲ κάρικο σιὸ αὐτὸ καράβι, ὀβέρο⁴ σὲ ἄλλο καράβι ὁποῦ νὰ κομβογιαριστῆ μὲ τὰ αὐτὰ καράβια νὰ ἀγρικᾶται καὶ εἰς τὸ ριτόρνο τὸ περίκολο διὰ τὸν αὐτὸν πανιερώτατον, μὰ ἀνίσως καὶ δὲν βάλῃ προαμάτεια ἀπειρασμένη ὡς ἄνωθεν, καὶ κονβογιαδα, νὰ μὴν ἔχη κανένα περίκολο ὁ αὐτὸς Πανιερώτατος, ὁμοίως ἀκόμη νὰ μὴν ἔχη περίκολο τοῦ αὐτοῦ του καβιδάλε⁵, μήτε τὰ κάμπια, ἂν βάλῃ κανένα σκλάβον ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν τόπον. Καὶ διὰ κάμπιο τῶν αὐτῶν ριαλίων ἑκατὸν ἐμείνανε δακόρδο νὰ δώσῃ μὲ τὸ σάλβο ριτόρνο του μὲ τὲς ἄνωθεν κοντιζιόνες τῆς πανιερότης του ρ^α 15, τὰ ὁποῖα ὀμπλιγάρεται μὲ τὸν ἐρχομὸν του σὲ τέρμινο⁶ ἡμέρες ὀκτὼ νὰν τοῦ τὰ δώσῃ καὶ κοντάρη χωρὶς καμμίας ἐναντιότητος εἰς ὑπόσχεσιν μὲ τὰ καλά του καὶ σωματικῶς καὶ νὰ μὴν ἡμπορῆ νὰ ἀλλάξῃ βιάιζιο ἀπὸ τὸ ἄνωθεν, ἀλλέως νὰ εἶναι ὄξω ἀπὸ κάθε περίκολο ὁ αὐτὸς πανιερώτατος καὶ ὁ σωμερίτης σοτοπόστος σιὸ καπιτάλε καὶ κάμπιο, ὡς ἄνωθεν εἰς μαρτυρίας τῶν κάτωθεν :

Πέτρος Βιδάλης μαρτυρῶ τὰ ἄνωθεν.

Γαζῆς Σοφιανὸς μαρτυρῶ τὰ ἄνωθεν.

< ἐκ τοῦ περιθωρίου >

1685 νοεμβρίου 23, ὁ ἄνωθεν Πανιερώτατος μητροπολίτης ὁμολογεῖ πῶς ἔλαβε εὐχαρίστησιν εἰς τὰ ἄντικρος ριάλια 100 καὶ κάμπιο, μένοντας κομμένη⁷ ἢ ἄντικρος καὶ βεβαιώνει :

† πρώην Κρήτης νικηφόρος βεβαιώνω.

Nicolo Tondia.

¹) Παναγία τοῦ Ροδαρίου ὀνομασία τῆς Θεοῦ παρὰ τοῖς Καθολικοῖς, ²) ἐκ τοῦ ἰταλ. Levare = σηκώνω, νὰ σηκώσῃ πανιά, ³) ἀποπλεύση, ⁴) νὰ εὐρεθῆ, νὰ φθάσῃ, ⁵) ἦ, ⁶) κεφάλαιον, ⁷) μετὰ τὸ πέρας, ⁸) ἐξωφλημένη.

Τέλος τὸ ὑπ' ἀριθμ. IV ἀφορᾷ εἰς ὁμολογίαν ἱερέως, τελέσαντος τὸ μυστήριον γάμου μεταξὺ τοῦ ζακυνθίου εὐγενοῦς Κωνσταντίνου Σιγούρου καὶ τῆς ἐξ ἐπιφανοῦς κρητικῆς οἰκογενείας Ζαμπέλλας (Ἰσαβέλλης) Μουσουροπούλου.

IV

ἄρχμῆ' Ιουλίου ιθ'.

Τὴν παροῦσαν ὁμολογίαν κάνω ἐγὼ ὁ παπᾶ Ἰάκωβος ὁ Χριστόφορος καὶ ἐνορίτης τῶν κάτωθεν ὀνομάτων, ὅτι πῶς τοὺς εὐλόγησα εἰς τὴν ἄνωθεν ἡμέραν μὲ θέλημα τῆς ἀρχιεπισκοπῆς τοῦ πανοσιωτάτου μητροπολίτου κρήτης, ἤγουν τὸν εὐγενῆ ἀφέντην κωνσταντιάκην Συγοῦρον ἀπὸ τὴν ζάκυνθον μὲ τὴν κυρὰ ζαμπέταν μουσουροπούλου ἀπὸ τὰ χανιά ἔχοντας κουμπάρους κατὰ τὴν τάξιν τοὺς κάτωθεν, ἤγουν: Ὁ ἀφέντης νιζόρνιζης γρασέλος.—Ὁ ἀφέντης γιάννης σπαθάρης, ἡ κερὰ λουτζέτα βενετανιοπούλου, καὶ ἄλλοι πολλοὶ εὐρισκόμενοι παρόντες εἰς τὴν ὥραν ἐκείνην ἐκεῖ εἰς τὸ σπίτι ὅπου τοὺς εὐλόγησα,—ρεγησιράτον τὸ θέλημα τῆς εὐλογήσεως εἰς τὸ λίμπρο τῆς ἄνωθεν κανιζελαρίας τοῦ πανιάτου μητροπολίτου νήσου κρήτης. Καὶ τοῦτο εἶναι βέβαιον ἐπ' ἀληθείας Θεοῦ.

Ἰάκωβος Ἱερεὺς ὁ Χριστόφορος καὶ ἐνορίτης τῶν ἄνωθεν.

Τέλος

ΛΕΩΝΙΔΑΣ Χ. ΖΩΗΣ